

Sygn. akt II UK 285/08

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 marca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Herbert Szurgacz (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z wniosku R. G.

przeciwko Wojskowemu Biuru Emerytalnemu we W.

o emeryturę wojskową,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Spółecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 marca 2009 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 12 marca 2008 r.,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od wnioskodawcy na rzecz Wojskowego Biura Emerytalnego we W. 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we W. wyrokiem z dnia 5 lipca 2007 r. oddalił odwołanie R. G. od decyzji Wojskowego Biura Emerytalnego we W. z dnia 23 marca 2007 r. odmawiającej prawa do emerytury wojskowej.

Sąd Okręgowy rozstrzygnięcie swe oparł na następującym stanie faktycznym:

R. G., urodzony 15 grudnia 1951 r., zawodową służbę wojskową pełnił w okresie od 15 września 1971 r. do 14 września 1982 r., ostatnio jako pilot - porucznik dowódca załogi śmigłowca. Decyzją z dnia 8 września 1983 r. przyznano wnioskodawcy prawo do wojskowej renty w III grupie inwalidów, gdyż inwalidztwo powstało w związku ze służbą wojskową. W oparciu o tę decyzję przyznano wnioskodawcy zwiększenie wobec osiągnięcia 15-letniej wysługi emerytalnej.

Wnioskodawca utracił prawo do renty od 1 października 1985 r. W dniu 20 marca 2007 r. wystąpił o prawo do emerytury wojskowej. Zaskarżoną decyzją z 23 marca 2007 r. odmówiono wnioskodawcy prawa do emerytury wojskowej.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że prawo do emerytury wojskowej przysługuje - zgodnie z art. 12 ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin żołnierzowi, który w dniu zwolnienia ze służby posiada 15-letni staż w Wojsku Polskim, z wyjątkiem osób, które mają ustalone prawo do emerytury z ustawy o emeryturach i rentach z FUS, z uwzględnieniem w stażu ubezpieczeniowym okresu służby wojskowej. Wnioskodawca przed Sądem Okręgowym powoływał się na zarządzenie MON nr 69/MON z 30 grudnia 1972 r. w sprawie zasad i sposobu zaliczania do wysługi emerytalnej niektórych okresów służby wojskowej w wyższym wymiarze, które dawało podstawy do zaliczenia służby pilota śmigłowca jako 150% rzeczywistego okresu służby.

Sąd Okręgowy uznał, że zarządzenie wydane zostało na podstawie art. 8 nieobowiązującej ustawy z 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin. Wnioskodawca nie spełniał jednak warunków z art. 7 tejże ustawy, a zatem prawo do dochodzonego świadczenia mu nie

przysługuje.

Wnioskodawca zaskarżył ten wyrok apelacją w całości, zarzucając mu naruszenie art. 12 ustawy emerytalnej poprzez błędne przyjęcie, że okres wysługi emerytalnej z art. 9 ust. 2 ustawy z 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin w związku z § 3 zarządzenia MON nr 69 z 30 grudnia 1972 r. w sprawie zasad i sposobu zaliczania do wysługi emerytalnej niektórych okresów w wyższym wymiarze nie stanowi przesłanki nabycia prawa do emerytury oraz nie podlega zaliczeniu do 15 lat służby wojskowej w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, oraz naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. polegające na zaniechaniu zastosowania art. 53 ustawy emerytalnej. Wskazując na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury wojskowej w rozumieniu art. 12 ustawy z 10 grudnia 1993 r., ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 12 marca 2008 r. oddalił apelację uznając ją za nieuzasadnioną.

W uzasadnieniu Sąd drugiej instancji zauważył, że dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy kluczową kwestią pozostaje data 14 września 1982 r., kiedy wnioskodawca zakończył zawodową służbę wojskową. Zarówno obecnie obowiązująca ustawa z 10 grudnia 1993 r., jak i poprzednia z grudnia 1972 r. łączyła prawo do emerytury wojskowej z dniem zwolnienia ze służby i jednoczesnym legitymowaniem się na ten dzień odpowiednim okresem służby wojskowej i wysługi emerytalnej. Data 14 września 1982 r. decyduje też o tym, która z ustaw powinna być wobec wnioskodawcy zastosowana w powiązaniu z art. 53 ust. 1 ustawy obecnie obowiązującej.

Zwolnienie ze służby wojskowej nastąpiło pod rządami ustawy z 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin i to w pierwotnym jej brzmieniu sprzed kolejnych nowelizacji. Analizując przepisy tej ustawy dotyczące kryteriów warunkujących prawo do emerytury żołnierza, w tym pojęć „wysługi emerytalnej”, „okresów zaliczanych do wysługi pod warunkiem posiadania minimalnego okresu służby” oraz regulacji dotyczącej możliwości zaliczania niektórych rodzajów służby w wymiarze dwukrotnym lub półtorakrotnym

(zarządzenie MON z 30 grudnia 1972 r.) Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, że w przypadku wnioskodawcy podstawą do półtorakrotnego zaliczenia do wysługi emerytalnej służby wojskowej było wykonywanie lotów w ilości godzin nie mniejszej niż 40 godzin w ciągu roku. Jak wynika z akt wnioskodawcy nie wykazał on ilości wykonywanych w okresie służby lotów, a więc nie udowodnił, że spełnia warunki do uzyskania prawa do emerytury.

Wnioskodawca zaskarżył ten wyrok skargą kasacyjną w całości, wnosząc o jego uchylenie w całości oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego we W. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy we W.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie przepisów postępowania poprzez:

- uznanie, że na powodzie spoczywa ciężar dowodowy na okoliczność okresów służby wojskowej stanowiących przesłankę nabycia prawa do emerytury wojskowej, w sytuacji w której faktycznym i prawnym dysponentem postępowania dowodowego było pozwane Wojskowe Biuro Emerytalne obarczone ustawowym obowiązkiem dostarczenia dokumentów na okoliczność wysługi emerytalnej powoda;
- uznanie, że na powodzie spoczywa ciężar dowodowy co do obowiązującego prawa tj. obowiązywania zarządzenia Ministra Obrony Narodowej nr 69 z dnia 30 grudnia 1972 roku i jego ewentualnych zmian;
- oddalenie przez Sąd Apelacyjny apelacji powoda z dnia 22 sierpnia 2007 roku jako oczywiście bezzasadnej w sytuacji, w której wydanie wyroku wymagało przeprowadzenia w całości postępowania dowodowego na okoliczność okresów służby podlegających zaliczeniu do wysługi emerytalnej.

Jako okoliczność uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na „konieczność wypowiedzi Sądu Najwyższego w sprawie granic obowiązku ciężaru dowodzenia przez powoda w sytuacji, w której pozwany zaniechał - wbrew przepisom Rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 23 lutego 2004 roku w sprawie trybu postępowania i właściwości organów w sprawach zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych oraz uprawnionych członków ich rodzin przedstawienia posiadanych dowodów na okoliczność okresów

i przebiegu służby wojskowej powoda”; oraz dopuszczalności dowodzenia na okoliczność obowiązującego stanu prawnego, jeżeli przedmiotem dowodzenia mają być przepisy nieogłoszone i wydane w okresie poprzedzającym uchwalenie Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 roku.

W uzasadnieniu skarżący podniósł, że wbrew przepisom Wojskowe Biuro Emerytalne nie zgromadziło odpowiednich dowodów, a ponadto nie wezwało, zgodnie z § 9 rozporządzenia MON z dnia 23 lutego 2004 roku w związku z art. 11 ustawy emerytalnej i art. 64 § 2 k.p.a., powoda do udokumentowania przebiegu służby. Odnosząc się do kwestii ciężaru dowodu zauważył także, przywołując orzecznictwo Sądu Najwyższego i stanowisko doktryny, że „ilekroć jedna ze stron swoim postępowaniem spowoduje uniemożliwienie lub poważne utrudnienie wykazania okoliczności przeciwnikowi, na którym spoczywał ciężar ich udowodnienia, wówczas na tę stronę przechodzi ciężar dowodu co do tego, że okoliczności takie nie zachodziły”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o jej oddalenie w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie sporne było legitymowanie się przez wnioskodawcę wymaganego okresu wysługi emerytalnej, w szczególności, czy poza niespornym okresem zawodowej służby wojskowej w wymiarze 11 lat wnioskodawca dysponował jeszcze wystarczającym do nabycia prawa do emerytury okresem zaliczanym do wysługi emerytalnej w podwyższonym wymiarze. Zgodnie z art. 8 ust. 2 ustawy z 16 grudnia 1972 r., o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych do wysługi emerytalnej zalicza się również (poza okresami wymienionymi w ustępie 1 tego przepisu) w wymiarze dwukrotnym lub półtorakrotnym okresy służby wojskowej pełnionej w innych rodzajach wojsk lub specjalnościach wojskowych, które określa Ministra Obrony Narodowej. W zarządzeniu nr 69 /MON z 30 grudnia 1972 r. Minister określił okres pełnienia służby w charakterze personelu latającego na śmigłowcach jako podlegający zaliczeniu półtorakrotnemu, o ile żołnierz zajmujący stanowisko etatowe nie wyższe niż zastępcy dowódcy pułku wykonywał loty w ilości godzin nie mniejszej niż 40 w

ciągu roku. Wnioskodawca nie wykazał, by wykonywał loty w przewidzianym wymiarze.

W związku z zarzutem skargi kasacyjnej naruszenia art. 232 k.p.c. należy podkreślić, że odwołanie od decyzji wojskowego organu rentowego przysługuje do sądu powszechnego i proces toczy się według reguł procedury cywilnej. Zgodnie z art. 232 k.p.c. strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Sąd może dopuścić dowód nie wskazany przez stronę.

Ciężar dowodu spełnienia przesłanek praw do emerytury wojskowej spoczywał na wnioskodawcy. Przy niespornym okresie 11 lat służby spełnienie warunku 15 lat okresu wysługi emerytalnej zależało od wykazania przez wnioskodawcę, że należał do personelu latającego i miał wystarczającą ilość godzin lotu na śmigłowcu, umożliwiającą przeliczenie okresu służby w tym charakterze w wymiarze półtorakrotnym

Przepis art. 2323 zd. pierwsze jest adresowany do stron, a nie do sądu. I przewiduje, że to strony są obowiązane przedstawiać dowody, a sąd nie jest władny tego obowiązku wymuszać, ani zastępować stron w jego wypełnieniu. Należy podkreślić, że podstawa naruszenia przepisów postępowania mogących mieć istotny wpływ na treść wyroku, odnosi się do uchybień procesowych sądu, a nie stron. Obowiązywanie zasady kontradiktoryjności również w sprawach ubezpieczeń społecznych potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z 9 grudnia 2008 r. (I UK 151/08, Lex nr 518057) W myśl zdania drugiego art. 232 k.p.c. sąd może dopuścić dowód nie wskazany przez stronę. Jest to uprawnienie procesowe i nie może być ono interpretowane jako procesowy obowiązek sądu, niezależny od inicjatywy dowodowej stron. W rozpoznawanej sprawie strona powodowa na rozprawie apelacyjnej nie wystąpiła z żadną inicjatywą dowodową, zmierzającą do ustalenia faktu, że – jak twierdzi – wnioskodawca spełniał wymagania przewidziane zarządzeniem Ministra Obrony Narodowej z 30 grudnia 1972 r.

Z przytoczonych motywów należało orzec, jak w sentencji wyroku.